

Delo, 14. avgusta

General brez govora

Čeprav je bila proslava v vasi Ustje na Primorskem, kjer je nam dandanes dobro znana italijanska divizija Julija 8. avgusta 1942. leta okrutno pobila osem domačinov in vas požgala, po obsegu majhna, po vsebini pa kljub dobrima govoroma dr. Koruna in Sama Pahorja uboga, nam je vendar marsikaj pomembnega povedala in nakazala. Vaščani te vasi so namreč tudi letos hoteli počastiti spomin na padle sovaščane in vsekakor povezati ta dogodek s sodobnimi političnimi dogajanjem na Slovenskem, saj so se odločili skupaj z gibanjem 23. december protestirati proti pristanku naše vlade na imenovanje trilateralne brigade iz sestave Nata prav po diviziji Julija, ki je zločine v Ustju med vojno izvedla, obenem pa zahtevati od predstavnikov italijanskega naroda, da »se odpovedo svoji agresivni politiki do slovenskega naroda in se opravičijo za storjene zločine v primorskih vaseh«.

Svoje sodelovanje na proslavi je namreč ponudilo tudi gibanje 23. december, ki se bori za uveljavitev samostojnosti in neodvisnosti Slovenije in zlasti zavrača brezpogojni in nepremišljeni vstop Slovenije v Evropsko zvezo. Povabili so tudi mene kot predsednika Slovenske poti, gibanja za neodvisnost in preroditev Slovenije, da bi podprli njihova stališča in s tem okrepil ljudski protest v Ustju. V govoru na proslavi, za katerega so me prosili, sem se namenil vaščanom in slovenski javnosti povedati, kako velikega pomena za celoten osvobodilni boj slovenskega naroda in primorskega ljudstva so bile žrtve vaščanov iz Ustja. Vas med vojno ni bila osamljena in neznan kraj, pač pa del široke fronte izrednega odpora Slovencev, ki je prinesel osvoboditev in vključitev Primorske v sestavo Združene Slovenije. Osvobodilna vojna je omogočila, da je slovenski narod končno udeležil svoj tisočletni sen.

Na žalost pa organizatorji niso razumeli izrednega pomena te proslave. Zlasti so se spotaknili ob sporočilu o mojem nastopu. Uspelo jim je, da je organizacijski odbor odstranil s programa moj govor, ne da bi me bil o tem kdorkoli do konca izvajane programa obvestil. Tudi glavnega govornika dr. Boruta Koruna so prisilili, da »je svoj govor zelo korektno predhodno predstavil na enem od skupnih sestankov, kjer smo ga prestavniki vasi tudi sprejeli« (Ivo Kobal).

Oglejmo si, kakšne koristi sta od takega ravnanja imela prebivalstvo Ustja in slovenska družba. V prvi vrsti niti protest proti poimenovanju trojnega vojaškega oddelka skupaj s slovenskim po diviziji Juliji niti zahteva po opravičilu za vojne zločine, storjene v primorskih vaseh, nista užila tudi podpore gibanja Slovenska pot. Odpadla je beseda o zgodovinski pomembnosti osvobodilnega boja Slovencev, zlasti Primorcev, katerih vojna dejanja so bila slaven primer boja za svobodo in neodvisnost, proti okupacijam in fašizmu vseh vrst. Iz programa proslave so bile odstranjene vse misli, ki bi osvobodilni boj proslavljale, niti ena sama partizanska pesem ni bila zapeta. Večina udeležencev je zaradi tega odhajala s proslave razočarana in ogorčena. Strankarska politika najnižje ravni si je za nekaj trenutkov ponovno prisvojila prvo besedo in razdvajala ljudi.

In nazadnje: Organizatorji proslave so sklenili, da sem kot govornik na proslavi nezaželen, se pa prireditve lahko (milostno, op. Novljan) udeležim. To pomeni, da po njihovem mišljenju in čustvovanju človek, ki je s primorskim ljudstvom v vojni delil dobro in zlo in prispeval h končni osvoboditvi nekdanjega pokorjenega ljudstva, nima moralnih kvalifikacij, da bi spregovoril prav temu ljudstvu o nekdanjih in sedanjih težavah in mu nakazal svojo misel o poteh, ki vodijo k utrditvi ponosa na sijajne dosežke njihovih zgodovinskih dejanj.

To je žaljiv in sovražen odnos, ki ne prenese nobenega opravičila. Politika, ki temelji na takih prepričanjih, je do tujcev servilna, do domovine pa izdajalska. Spodbujala bo ponoven vzpon fašističnih ideologij ter pripravila pot hlapčevanju, revščini in na koncu nacionalni pogubi.

Lado Ambrožič-Novljan, Ljubljana

Ustje in »ozadje«

Čeprav bi bilo najbolje, da bi neljubega pripetljaja v Ustju ponovno ne pogreval, čutim dolžnost, zaradi napačnega, bolje rečeno tendenčnega obveščanja javnosti, da spregovorim z lastnim mnenjem o tako razvpiti zadevi. Polemika sama na sebi ni vredna analize. Vse skupaj je precej banalno in z določenega zornega kota tudi nerazumljivo, če ne predpostavljamo politično nizkotne mahinacije, ki naj bi bila v »ozadju«.

Ko se novinarji ubadajo z vsakdanjim političnim življenjem, si pač želijo »skrivnostnih novic« in če le te niso tako skrivnostne, se potrudijo, da jih ovijejo v tančico sumljivega konstrukta. Ta metoda je najboljša za predstavitev problema bralcu, ki v svoji daljnovidnosti prepozna virtualno (podtaknjeno) resnico, ki ima vedno skrivne in po možnosti podle ali vzvišene cilje (odvisno od ideološkega nazora). Na tako pisanje se ponavadi oglasijo nasprotna si mnenja, ki v bistvu pogrevajo ideološka prerekanja. Tu pa ni prostora za objektivno soočanje in trezno analizo dogodka. Nesmisle se superlativizira. Tej medijski navlaki smo lahko priča v vsakdanjih strankarskih zdrahah, ki v bistvu lomijo kopja ob ideoloških oklepah in se ne zavedajo, da skupno plovejo na krovu ladje Slovenije, ki se počasi, skoro neopazno potaplja v gospodarsko pridobitniškem morju sosedov, brez vsake obrambe.

Pri vseh izjavah za javnost se lahko najde »ideološko opredeljenost«, ki – ne vem, zakaj – mora biti leva ali desna. Bistvo razdvojenega pojmovanja izjave ni v njej sami, ampak v bralčevem intimnem odnosu do specifičnega vprašanja. Zato se ni čuditi tako različnim odzivom na isti dražljaj. Ni nobenega dvoma, da tako usodo doživljajo bolj ali manj vse izjave neke skupnosti, ki zastopa načela, ki bi morala biti skupna, če izvzamemo ideološko prepričanje.

Pri našem Gibanju, ki ni imuno na dražljaje iz leve in desne strani, je največji problem dopovedati lastnim članom, naj skupne interese postavljajo pred interese pristranosti. Kaže, da je pri Slovencih reševanje tega problema brezupen poskus redkih posameznikov. Strpnost do rojaka je manjša od občutka podložnosti do močnejših sosedov. Izrek, da smo bolj papeški kot papež sam, ni iz trte izvit. Vsa dosedanja slovenska zgodovina nam to dokazuje. Žalostno je, toda meni se zdi neizogibno, da se bomo pri vsakem večjem zgodovinskem preobratu med seboj klali v imenu verskega ali ateističnega internacionalizma. In to bolj dosledno in prepričljivo kot s tujimi sovražniki. Vzrok temu stanju je dejstvo, da smo narod brez tiste identitete, ki ne zraste čez noč, ampak jo je treba gojiti s pametno vzgojno politiko, kot to delajo drugi večji ali manjši narodi. V tem smislu smo nedorasli. Nekateri ameriški politiki nas označujejo kot nezrel narod

in jim ne moremo zameriti. Morda bi bili bolj verodostojni, če bi začeli zažigati tudi zastave naših bližnjih sosedov pred njihovimi ambasadami.

Gibanje, kot je naš 23. december, nekaterim strankam ni in ne more biti po volji iz enostavnega razloga, ker nam ne morejo očitati privrženstva ne levi in ne desni (vsaj v pomenu sedanjega časa). Zato moramo pričakovati napade z vseh strani kot vsi tisti, ki so nepokorni pravilom igre. Priznati moramo, da smo v Ustju imeli namen opozoriti domačo in tujo javnost na vse tiste v nebo vpijoče razžalitve in zločine, ki smo jih bili deležni v daljni in bližnji zgodovini. Opozoriti smo hoteli tudi današnje vladajoče, ki se obnašajo skrajno neodgovorno, da se bomo upirali z vsemi demokratičnimi sredstvi njihovemu dosedanjemu hlapčevskemu obnašanju v korist nam nenaklonjenih sosedov in v prepričljivo škodo slovenske države. Razumljivo je, da smo si prizadevali, da bi bil naš korak kar se da odmeven. Šepali smo v organizaciji. Ni bilo koordinacije.

Primorski deželni odbor (teritorialno pristojen) je povabil generala Lada Ambrožiča in tudi prof. Sama Pahorja, ki ni bil obveščen o spominski svečanosti, čeprav je sodeloval na pripravljalnem sestanku v Postojni. Tudi publicist P. Parovel je našemu predsedniku pisal užaljeno pismo, ker ni bil povabljen. Saj je bil med pobudniki te nesrečne iniciative. Povedano nam je bilo, da so vaščani Ustja povabili tudi nekatere politike (Bavčarja, Krapeža in druge), ki se pa očitno niso odzvali. Sam sem imel priložnost govoriti v državnem svetu, kjer je govoril tudi general Ambrožič (takrat je ta isti g. Grega Repovž v Delu zelo ponižujoče pisal o nas kot »Kalimerotih« in imena imenoval z malo začetnico). Vsak svoje sva povedala v popolnem spoštovanju mišljenj in zato sem bil nemalo presenečen nad prepovedjo njegovega posega (po osebnem mnenju bi gospod general zagotovo korektno priložnostno govoril v spoštovanju načel G23D). Spomnil sem se na besede, ki jih je nekdanji italijanski predsednik Pertini namenil ideološkemu nasprotniku: »Boril se bom z vsemi močmi proti tvoji ideologiji, dal bom pa tudi življenje, da boš ti lahko povedal svobodno, kar misliš.« Besede verjetno niso iste, pomen pa je bil ta. Zato, ne glede na ideološka razhajanja, smatram generala Lada Ambrožiča za pokončnega človeka, ki ni nikoli skrival simpatij do G23D in njegovega poslanstva v prid naše mlade države.

Kar se tiče promocije Gibanja, je povsem razumljivo, da si prizadevamo predstaviti ob vsaki priložnosti naše poglede na današnje politično delovanje v slovenski državi. Naša stališča smo že nešteto krat predstavljali v medijih. Ta pa so bila delno cenzurirana ali neobjavljena. Pojavljale so se nenehno lažne govornice o naših strankarskih navezah (predhodniki Kučanove nove stranke, sopotniki SDS, SLS, klerikalcev, agenti udbomafije, Jelinčičevi idr.). To je tipičen primer diskreditacije. V družbi, ki je izšla iz dolgotrne prakse enoumja, ne moremo pričakovati treznega pojmovanja demokracije kot labilnega pojma, pogojenega s karakteristikami življenjske prakse z dolgoletno omejevalno tradicijo. Naša pot bo zelo težka in dvomov v uspeh ni malo.

Končujem s prepričanjem, da so povzročili »incident« v Ustju nekateri akteriji zaradi ozkoglednosti (morda tudi malo hudobije) in bi ne smeli imeti takega odmeva, ki prerašča razsodnost in potrjuje provincialno miselnost naših ljudi.

Pavel Ferluga, Nabrežina